

Introduktion til
**”HVAD ER FAG-
SPECIFIK LITERACY,
OG HVORFOR ER DET
VIGTIGT?”**

▶ **HENRIETTE ROMME LUND**

FAGLIG KONSULENT, PH.D., NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Introduktion til

”Hvad er fagspecifik literacy, og hvorfor er det vigtigt?”

► HENRIETTE ROMME LUND, FAGLIG KONSULENT, PH.D., NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

I artiklen ”Hvad er fagspecifik literacy, og hvorfor er det vigtigt?” (2012) introducerer de to amerikanske literacyforskere Timothy Shanahan og Cynthia Shanahan tilgangen *fagspecifik literacy* (eng: disciplinary literacy eller forkortelsen DL). De pointerer, at der – på udgivelsestidspunktet for artiklen – er tale om et både vigtigt og relativt nyt begreb, og at det adskiller sig fra traditionel faglig læsning.

Fagspecifik literacy handler om, at tekster og sprog tager form af den specifikke faglige kontekst. Inden for forskellige fag og faglige områder er der forskellige og specialiserede måder at bruge tekster på og specialiserede måder at læse og skrive tekster på.

Disse måder – eller fagspecifikke læse- og skrivekompetencer – kan ikke læres som generelle færdigheder. Der er tale om specialiserede kompetencer i forhold til fagbegreber, teksttyper og bestemte læsestrategier, der er tilpasset særlige måder at bruge tekster på. Samtidig er det vigtigt at understrege, at disse specialiserede kompetencer bygger oven på grundlæggende læse- og skrivefærdigheder.

De forskellige tekster og måder, man taler på og arbejder i de forskellige fag, stiller krav til elevernes viden og evne til at kunne gebærde sig forskelligt alt efter det givne fag, både mundtligt og som læsere og skrivere.

Tilgangen fagspecifik literacy adskiller sig fra *faglig læsning og skrivning* (eng: content area literacy), der handler om generelle strategier for læsning og skrivning af faglige tekster, som kan anvendes på tværs af alle fag, og som er den traditionelle måde, ”vi” har været vant til at tænke på og arbejde med læsning og skrivning i forskellige fag.

For Timothy Shanahan og Cynthia Shanahan er fagspecifik literacy et vigtigt begreb, da det muligvis kan forklare, hvorfor nogle elever på mellemtrinnet og i udskolingen har svært ved at læse de tekster, de møder i forskellige fag. De peger på, at det vil gavne elever på alle læseniveauer, hvis de bliver undervist mere eksplicit i, hvordan skriftsproget bruges inden for de forskellige fagområder. Det vil gøre eleverne til ”faglige insidere” væbnet med værktøjer og strategier, som er tilpasset fagenes særegne formål, krav og konventioner.

Overblik over artiklens indhold

Artiklen består af tre overordnede afsnit, der kort opsummeres nedenfor, så man som læser kan danne sig et overblik over indholdet:

1. Forskellene på fagspecifik literacy og traditionel faglig læsning og skrivning

I afsnittet argumenterer Timothy Shanahan og Cynthia Shanahan for de grundlæggende forskelle mellem forskellige fags literacy. Det ene argument

er lingvistisk orienteret: Når sprogbrugen er tæt knyttet til faget, kan sproglige særtræk identificeres via en lingvistisk analyse. Det andet argument er forfatterorienteret: Fagene adskiller sig fra hinanden ved at tildele tekstens afsender, forfatteren, en enten afgørende betydning (eksempelvis i historiefaget) eller en lille betydning (eksempelvis i naturfagene).

2. Den fagspecifikke literacys udspring

I afsnittet udpeger Timothy Shanahan og Cynthia Shanahan tre udspring:

1. Det historiske udspring: Forskere inden for faglig læsning har banet vejen for fagspecifik literacy som tilgang. Fagspecifik literacy bygger oven på deres forskning.
2. Det empiriske udspring: Studier af ekspertlæsere – inden for forskellige fag/faglige områder – har vist, at de ikke kun er gode til at afkode og forstå tekst, de læser også teksten som fageksperter og dermed ud fra en fagspecifik tilgang.
3. Det lingvistiske udspring: Studier gennemført af forskere inden for den såkaldte systemfunktionelle lingvistiske tilgang (SFL) har afdækket de logikker og handlemåder, der kendetegner sprogbrug og sprogbrugere inden for forskellige fagområder. Kort beskrevet udgør en SFL-baseret analyse en undersøgelse af grammatik- og sprogbrug i en given kontekst.

3. Hvorfor fagspecifik literacy er vigtig

I afsnittet betoner Timothy Shanahan og Cynthia Shanahan, at man endnu ikke har undersøgt, hvilken indvirkning undervisning i fagspecifik literacy har på elevens udvikling af læse- og skrivefærdigheder. De gør dog opmærksom på, at tilgangen er både loven- de og nødvendig af følgende grunde:

- A. Mange faglærere har ikke taget faglig læsning til sig. En mulig årsag er, at de ikke anser sig som læseundervisere, og at der er tale om generaliserede strategier. Da den fagspecifikke li-

teracys forståelser og strategier er hentet fra fagene selv, kan denne tilgang måske synes mere relevant for faglærerne.

- B. Elever med svage læse- og skrivefærdigheder har ofte mest udbytte af faglig læsning, mens udbyttet er mindre for de gennemsnitlige og for de gode læsere. Da dygtige læsere gør brug af fagspecifikke læsestrategier kan det være, at undervisning i fagspecifik literacy vil være til gavn for både dem, de gennemsnitlige og de udfordrede læsere. Fagspecifik literacy kan altså medvirke til at understøtte læring hos en bredere elevgruppe.
- C. Faglig læsning handler om at forstå tekstens indhold, hvilket udfordrede læsere kan have svært ved. Fagspecifikke strategier i form af en lingvistisk analyse og opmærksomhed for forfatterens betydning kan guide disse læsere fra en overfladisk forståelse af teksten mod en dybere og mere avanceret forståelse.